

فتوای هسته‌ای

بررسی فقهی و حقوقی فتوای آیت‌الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی
در خصوص حرمت تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای

www.ketab.ir
دکتر محمد حسین پورامینی

سرشناسه: پورامینی، محمدحسین، ۱۳۵۴ -

Pouramini, Muhammad Husayni

عنوان و نام پدیدآور: فتوای هسته‌ای: بررسی فقهی و حقوقی فتوای آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی در خصوص حرمت تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای / محمدحسین پورامینی؛ داوران علمی سیدسجاد ایزدهی، جعفر زنگنه شهسوار، سیدمحمدحسن موسوی خراسانی.

مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۴۱۶ ص. مصور رنگی.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۴۴-۸۰-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۹۷ - ۴۱۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: بررسی فقهی و حقوقی فتوای آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی در خصوص حرمت تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای.

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ --- دیدگاه درباره انرژی اتمی

موضوع: Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI, ۱۹۳۹ -- Views on nuclear energy

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ --- سلاح‌های کشتار جمعی

موضوع: Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI -- Views on Weapons of mass destruction

موضوع: سلاح‌های هسته‌ای (فقه)

(Nuclear weapons (Islamic law

سلاح‌های هسته‌ای -- جنبه‌های مذهبی - اسلام

Nuclear weapons -- Religious aspects - Islam

شناسه افزوده: ایزدهی، سیدسجاد، ۱۳۴۹ -، داور

شناسه افزوده: زنگنه شهسوار، جعفر، ۱۳۵۹ -، داور

شناسه افزوده: موسوی خراسانی، سیدمحمدحسن، داور

شناسه افزوده: دانشگاه علوم اسلامی رضوی. انتشارات

رده بندی کنگره: BP ۱۹۸/۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۴۴۲۰۴

فتوای هسته‌ای

بررسی فقهی و حقوقی فتوای آیت‌الله العظمی خامنه‌ای منطقه‌ای
در خصوص حرمت تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای

نویسنده: حجت‌الاسلام دکتر محمد حسین پورامینی

ارزیابان علمی: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سید سجاد ایزدهی (استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)، حجت‌الاسلام دکتر جمعه آکنه شهرکی (استادیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی) و حجت‌الاسلام دکتر سید محمد حسن مؤدب‌نوی خراسانی (استادیار دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

طراح جلد: رضا نبی‌زاده

ویراستار: محمد حسن شاهنگی

چاپ اول: ۱۴۰۲

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ تومان

مسئول نشر و ناظر چاپ: علی اصغریار

حروف چینی و صفحه‌آرایی: واحد نشر اداره برنامه‌ریزی و خدمات پژوهشی

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

مرکز توزیع: مشهد مقدس، حرم مطهر، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی

سندوق پستی: ۹۱۷۳۵-۱۱۹۳

تلفن و دورنگار: ۰۵۱-۳۲۲۳۶۸۱۷

www.razavi.ac.ir

حق چاپ محفوظ است.

فهرست مطالب

سخن ناشر	۱۵
مقدمه	۱۷
بخش اول: تحلیل مفهومی سلاح هسته‌ای، آثار مخرب و رویکرد بین‌المللی در برابر آن	۲۷
فصل اول: مفاهیم و موضوع‌شناسی سلاح هسته‌ای	۲۹
مبحث اول: تعریف سلاح هسته‌ای	۲۹
مبحث دوم: مفاهیم مرتبط	۳۳
گفتار اول: سلاح‌های بیولوژیک	۳۳
گفتار دوم: سلاح‌های شیمیایی	۳۴
مبحث سوم: معیار تشخیص سلاح‌های هسته‌ای	۳۶
گفتار اول: قدرت تخریب بالا	۳۶
گفتار دوم: عدم امکان کنترل و غیرقابل پیش‌بینی بودن آثار	۳۸
گفتار سوم: حجم تلفات بالا	۳۹
فصل دوم: انواع سلاح‌های هسته‌ای و آثار مخرب آن	۴۰
مبحث اول: انواع سلاح هسته‌ای	۴۱
مبحث دوم: آثار مخرب سلاح‌های هسته‌ای	۴۲
گفتار اول: آثار گرمایی	۴۲

گفتار دوم: پیامدهای مستقیم بر سلامت انسان	۴۴
گفتار سوم: باران اتمی	۴۶
گفتار چهارم: تغییرات زیست محیطی	۴۷
فصل سوم: رویکرد و اقدامات جامعه بین‌المللی در خصوص سلاح‌های هسته‌ای	۴۸
مبحث اول: رویکرد و اقدامات دولت‌ها در خصوص سلاح‌های هسته‌ای	۴۸
گفتار اول: معاهدات دوجانبه	۴۹
الف. معاهدات دوجانبه میان آمریکا و شوروی سابق	۴۹
ب. سایر موافقت‌نامه‌های دوجانبه	۵۲
گفتار دوم: معاهدات چندجانبه	۵۳
الف. معاهدات عاری‌سازی برخی از مناطق از سلاح‌های هسته‌ای در قلمروی حاکمیت	۵۴
ب. معاهدات عاری‌سازی برخی از مناطق از سلاح‌های هسته‌ای در قلمروی حاکمیت دولت‌ها	۵۶
ج. معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای	۵۷
د. معاهده منع جامع آزمایش‌های سلاح‌های هسته‌ای	۶۰
هـ. معاهده منع سلاح‌های هسته‌ای	۶۲
مبحث دوم: رویکرد و اقدامات نظام ملل متحد در خصوص سلاح‌های هسته‌ای	۶۶
گفتار اول: رویکرد ارکان سازمان ملل متحد	۶۷
الف. مجمع عمومی	۶۷
ب. شورای امنیت	۷۱
ج. دیوان بین‌المللی دادگستری	۷۳
گفتار دوم: رویکرد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی	۷۸
جمع‌بندی بخش اول	۸۴
بخش دوم: چستی فتوای هسته‌ای آیت‌الله خامنه‌ای و جایگاه آن در فقه و حقوق بین‌الملل	۸۷

فصل اول: ماهیت و موضوع شناسی فتوای هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای	۸۹.....
مبحث اول: مفاد، ماهیت و ویژگی‌های فتوای هسته‌ای	۸۹.....
گفتار اول: مفاد فتوای هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای و بازتاب‌های	
بین‌المللی آن	۹۰.....
الف. مفاد فتوا	۹۱.....
ب. بازتاب‌های بین‌المللی فتوای هسته‌ای و شبهات مطرح شده	
پیرامون آن	۹۷.....
گفتار دوم: ماهیت دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای	۱۰۱.....
الف. بررسی دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای به مثابه حکم ثانوی	۱۰۲.....
۱. چیستی احکام ثانویه	۱۰۲.....
۲. دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای و احکام ثانویه	۱۰۲.....
ب. بررسی دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای به مثابه حکم	
حکومتی	۱۰۶.....
۱. چیستی حکم حکومتی	۱۰۶.....
۲. دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای و احکام حکومتی	۱۰۸.....
ج. دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای به مثابه حکم	
فردی	۱۱۱.....
۱. چیستی فتوا	۱۱۱.....
۲. دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای و مؤلفه‌های یک فتوا	۱۱۲.....
اول. شکل‌گیری در دستگاه اجتهاد	۱۱۲.....
دوم. اعلام	۱۱۴.....
سوم. عمل کردن فرد یا افراد یا جامعه به آن رأی	۱۱۵.....
گفتار سوم: انواع و اقسام فتوا	۱۱۷.....
الف. فتواهای فردی	۱۱۷.....
ب. فتواهای ناظر به موضوعات حکومت	۱۱۸.....
گفتار چهارم: ویژگی‌های دیدگاه هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای به مثابه	
یک فتوا	۱۱۹.....
الف. اخباری بودن فتوا	۱۱۹.....
ب. نحوه بیان فتوا	۱۱۹.....

- ج. دائمی یا موقت بودن فتوا ۱۲۰
- د. گستره فتوای هسته‌ای ۱۲۰
- گفتار پنجم: فتوای هسته‌ای آیت‌الله خامنه‌ای و مفاهیم همگون در
 نظام‌های حقوقی و اخلاقی ۱۲۲
- الف. فتوای هسته‌ای و مفاهیم همگون در نظام حقوقی ۱۲۲
۱. ماهیت‌شناسی قواعد حقوقی ۱۲۳
۲. اوصاف قواعد حقوقی ۱۲۳
۳. فتوای هسته‌ای فراتر از قواعد حقوقی ۱۲۵
- ب. فتوای هسته‌ای و مفاهیم همگون در نظام اخلاقی ۱۲۹
۱. ماهیت‌شناسی نظام اخلاقی ۱۲۹
۲. تفاوت نظام اخلاقی با نظام فقهی و حقوقی ۱۲۹
۳. فتوای هسته‌ای فراتر از قواعد اخلاقی ۱۳۳
- مبحث دوم: فقه‌الحکوم و نگاه فتوای هسته‌ای در میان آن ۱۳۵
- گفتار اول: فقه‌الحکومه در نظریه فقه شیعی ۱۳۵
- گفتار دوم: نمونه‌های فتاوی‌ ناظر به مسائلی که حکومت و نقش مؤثر
 آنها در جامعه ۱۳۹
- الف. فتاوی‌ جهاد علیه روس ۱۴۰
- ب. فتوای میرزای شیرازی ۱۴۳
- ج. برخی از فتاوی‌ ناظر به موضوعات حکومت در عصر حاضر ۱۴۴
- گفتار سوم: پیشینه فتوای هسته‌ای در فقه امامیه و دیدگاه فقهای
 معاصر ۱۴۶
- الف. پیشینه فتوا ۱۴۶
- ب. دیدگاه فقهای معاصر ۱۵۰
- فصل دوم: مبانی نظری فتوای هسته‌ای آیت‌الله خامنه‌ای ۱۵۳
- مبحث اول: حق حیات ۱۵۳
- گفتار اول: مفهوم حق حیات در حقوق بین‌الملل و فقه امامیه ۱۵۳
- گفتار دوم: حق حیات و کاربرد سلاح‌های هسته‌ای ۱۵۶

- گفتار سوم: فتوای هسته‌ای و مسئله حق حیات ۱۵۸
- مبحث دوم: کرامت انسانی ۱۵۹
- گفتار اول: مفهوم کرامت انسانی ۱۶۰
- گفتار دوم: کرامت انسانی و کاربرد سلاح‌های هسته‌ای ۱۶۳
- گفتار سوم: فتوای هسته‌ای و اصل کرامت انسانی ۱۶۴
- مبحث سوم: عدالت ۱۶۵
- گفتار اول: مفهوم عدالت ۱۶۶
- گفتار دوم: عدالت و مسئله تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای ۱۶۸
- گفتار سوم: فتوای هسته‌ای و مسئله عدالت ۱۷۳
- مبحث چهارم: حق بر صلح ۱۷۵
- گفتار اول: مفهوم حق بر صلح ۱۷۵
- گفتار دوم: حق بر صلح و حقوق بین‌الملل ۱۷۷
- گفتار سوم: حق بر صلح و فتوای هسته‌ای ۱۸۱
- فصل سوم: جایگاه فتوای هسته‌ای در نظام حقوق بین‌الملل ۱۸۶
- مبحث اول: فتوای هسته‌ای و دکترین حقوقی ۱۸۶
- گفتار اول: مفهوم و چیستی دکترین ۱۸۶
- گفتار دوم: جایگاه دکترین در نظام بین‌الملل ۱۸۸
- گفتار سوم: فتوای هسته‌ای آیت‌الله خامنه‌ای به مثابه یک دکترین ۱۸۹
- مبحث دوم: فتوای هسته‌ای و عمل یک جانبه دولت ۱۹۲
- گفتار اول: چیستی عمل یک جانبه دولت ها ۱۹۲
- گفتار دوم: جایگاه عمل یک جانبه در نظام بین‌الملل ۱۹۴
- گفتار سوم: فتوای هسته‌ای در جایگاه عمل یک جانبه دولت ۱۹۶
- مبحث سوم: فتوای هسته‌ای و اصول کلی حقوقی ۲۰۰
- گفتار اول: مفهوم و چیستی اصول کلی حقوقی ۲۰۰
- گفتار دوم: اصول کلی حقوقی در نظام حقوق بشردوستانه بین‌الملل ۲۰۲
- گفتار سوم: ارتباط فتوای هسته‌ای با اصول کلی حقوقی ۲۰۴
- جمع‌بندی بخش دوم ۲۰۷

بخش سوم: ادله فتوای هسته‌ای آیت الله خامنه‌ای مبنی بر ممنوعیت مطلق تولید و استفاده از سلاح‌های هسته‌ای	۲۱۱
فصل اول: ادله فقهی و حقوقی ممنوعیت مطلق تولید سلاح‌های هسته‌ای	۲۱۳
مبحث اول: ممنوعیت تولید سلاح هسته‌ای به انگیزه بازدارندگی	۲۱۳
گفتار اول: مفهوم و جایگاه بازدارندگی هسته‌ای	۲۱۴
گفتار دوم: فتوای هسته‌ای و مسئله بازدارندگی هسته‌ای یا عدم بازدارندگی	۲۱۶
الف. بازدارندگی هسته‌ای	۲۱۶
۱. ادله	۲۱۷
۲. نقد ادله	۲۱۹
ب. عدم بازدارندگی هسته‌ای	۲۲۳
۱. بازدارندگی هسته‌ای و مسئله قدرت	۲۲۴
اول. مفهوم بازدارندگی	۲۲۴
دوم. سلاح هسته‌ای و مسئله قدرت	۲۲۵
۲. تولید سلاح هسته‌ای مقدمه ارتکاب جنایت بین‌المللی	۲۲۸
۳. تولید سلاح هسته‌ای، تهدید صلح و امنیت بین‌الملل	۲۳۰
۴. تولید سلاح هسته‌ای بی‌فایده و پرخطر	۲۳۲
ج. راهکار تحقق بازدارندگی	۲۳۵
مبحث دوم: ممنوعیت تولید سلاح هسته‌ای به انگیزه فروش	۲۳۷
فصل دوم: ادله فقهی و حقوقی ممنوعیت مطلق استفاده از سلاح‌های هسته‌ای	۲۴۰
مبحث اول: حرمت و ممنوعیت مطلق استفاده از سلاح‌های هسته‌ای	۲۴۰
گفتار اول: ادله حرمت مطلق استفاده از سلاح‌های هسته‌ای	۲۴۰
الف. ادله عقلی	۲۴۰
ب. ادله نقلی	۲۴۴
۱. قرآن	۲۴۴
اول. حرمت قتل نفوس انسانی	۲۴۵
دوم. حرمت اسراف و زیاده‌روی در قتل	۲۴۶

۲۴۸.....	سوم. حرمت نابودی حرث و نسل
۲۵۱.....	۲. سنت
۲۵۱..	اول. حرمت و ممنوعیت مسموم کردن سرزمین دشمن
۲۵۶.....	دوم. ممنوعیت به کارگیری سلاح‌های آتش‌زا
۲۵۸.....	سوم. حرمت کشتار غیرنظامیان
۲۶۰.....	ج. قواعد فقهی
۲۶۱.....	۱. قاعدهٔ وزر
۲۶۳.....	۲. قاعدهٔ اثم
۲۶۵.....	۳. قاعدهٔ نفی اعتدا
۲۶۶.....	۴. قاعدهٔ حرمت سعی برفساد
۲۶۸.....	د. تعهدات بین‌المللی
	مبناى مشروعیت تعهدات بین‌المللی در نظام حقوقی
۲۶۸.....	اسلام
	۲. جمهوری اسلامی ایران و مشروعیت معاهدات و اسناد مرتبط
۲۷۲.....	با فعالیت‌های هسته‌ای
۲۷۶.....	۳. نسبت فتوای هسته‌ای و نظام معاهداتی هسته‌ای
	گفتار دوم: فتوای هسته‌ای آیت‌الله خامنه‌ای از منظر کلی ناظر بر کاربرد
۲۸۱.....	سلاح‌ها
۲۸۲.....	الف. اصل تفکیک
۲۸۲.....	۱. چیستی اصل تفکیک
۲۸۵.....	۲. فتوای هسته‌ای و اصل تفکیک
۲۹۱.....	ب. اصل تناسب
۲۹۱.....	۱. چیستی اصل تناسب
۲۹۴.....	۲. اصل تناسب و فتوای هسته‌ای
۲۹۶.....	ج. اصل ممنوعیت تحمیل رنج غیرضروری
۲۹۶.....	۱. چیستی اصل ممنوعیت تحمیل رنج غیرضروری
۲۹۸.....	۲. فتوای هسته‌ای و اصل تحمیل آسیب غیرضروری
۳۰۰.....	د. اصل ممنوعیت تخریب محیط زیست

۱. چپستی اصل ممنوعیت تخریب محیط زیست ۳۰۰
۲. فتوای هسته‌ای و اصل ممنوعیت تخریب محیط زیست ۳۰۳
- مبحث دوم: ممنوعیت استفاده از سلاح‌های هسته‌ای در شرایط حاد جنگی ۳۰۷
- گفتار اول: اضطرار یا ضرورت جنگی ۳۰۷
- الف. مفهوم‌شناسی ۳۰۷
- ب. کاربرد سلاح‌های هسته‌ای در حالت اضطرار یا ضرورت جنگی در حقوق بین‌الملل و فقه امامیه ۳۱۳
۱. کاربرد سلاح‌های هسته‌ای در حالت ضرورت جنگی در حقوق بین‌الملل ۳۱۳
۲. کاربرد سلاح‌های هسته‌ای در حالت اضطرار یا ضرورت جنگی در فقه امامیه ۳۱۹
- اول. تعیین وضعیت اضطرار ۳۱۹
- دوم. محدودیت‌ها در اضطرار ۳۲۴
۱. لزوم رعایت اصل تعاضل و اقدام به میزان نیاز ۳۲۴
۲. اضطرار و لزوم اعمال حقوق انسانی ۳۲۷
۳. اضطرار و لزوم عدم مغایرت با مبانی و مصالح اسلامی ۳۲۹
- گفتار دوم: مقابله به مثل ۳۳۶
- الف. مفهوم‌شناسی ۳۳۶
- ب. کاربرد سلاح‌های هسته‌ای در حالت مقابله به مثل در حقوق بین‌الملل و فقه امامیه ۳۳۷
۱. سلاح‌های هسته‌ای در حالت مقابله به مثل در حقوق بین‌الملل ۳۳۷
۲. سلاح‌های هسته‌ای در حالت مقابله به مثل در فقه امامیه ۳۴۱
- اول. مشروعیت و عدم مشروعیت اصل مقابله به مثل ۳۴۲
- دوم. گستره مقابله به مثل در مخاصمات مسلحانه ۳۴۴
- سوم. فتوای هسته‌ای و اصل مقابله به مثل ۳۴۹

۳۵۴.....	جمع‌بندی بخش سوم
۳۵۹.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۳۵۹.....	الف. نتیجه‌گیری
۳۶۸.....	ب. پیشنهادها
۳۷۳.....	پیوست‌ها
۳۷۵.....	نمایه آیات
۳۷۷.....	نمایه روایات
۳۷۹.....	نمایه اصطلاحات و واژگان
۳۹۷.....	کتابنامه
۳۹۷.....	الف. کتاب‌ها
۳۹۷.....	۱. فارسی
۴۰۳.....	۲. عربی
۴۰۷.....	ب. پایان‌نامه‌ها
۴۰۷.....	ج. مقالات
۴۱۱.....	د. منابع انگلیسی
۴۱۱.....	۱. کتاب و مقالات
۴۱۳.....	۲. اسناد بین‌المللی
۴۱۵.....	هـ. سایت‌ها